

Szív, ösztön, elvek: Az értékek és politikai elköteleződés hatásainak vizsgálata a boldogságra

„Szív, ösztön, elvek.” (Blaise Pascal)

a., Bevezetés: Az emberi jóllét felosztására gyakran használják (pl. Mohsen és Ghaudi, 2010) a hedonikus és eudaimonikus terminusokat, melynél az első a mindennapi gyönyöröket és általános boldogságot mutatja, addig a másodikonál fontos szerepet képez a pszichoszociális jelentés is. Az értékek és jóllét összefüggéseinek vizsgálata a két konstruktum természetének mélyebb megértésével kecsegtet. Schwartz és munkatársai (pl. Sagiv és Schwartz, 2000) úgy vélik, hogy míg a magasabb jólléttel bíró emberekre a növekedési szükségletek (pl. univerzalizmus értéke), addig az alacsonyabb jólléttel bíró emberekre a hiányszükségletek (pl. biztonság értéke) preferálása lesz a jellemző, melynek nyomán elkülönítenek innát, „egészséges”, pozitív és extrinzik, „egészségtelen”, negatív értékeket. Az értékek és jóllét kapcsolatának vizsgálatára két utat javasolnak: (1) olyan univerzális értékek keresése, melyek képesek bejósolni a jóllétet (2) az esetleges, kulturális- és csoportthatások kongruenciája nyomán fellépő változatok feltárása.

Az értékek és jóllét kapcsolatának vizsgálata során adekvátnak tűnik a politika viselkedés tematizálása, melyhez Tomkins (1965, idézi Choma, Busseri és Sadava, 2009) ideo-affektív elmélete kínálja a legjobb keretet. Az elmélet szerint minden egyes ember a politikai jobb-bal dichotómia egyik polaritása körül helyeződik el, egy általános affektív keretet nyújtva a későbbiekben az illető számára. Egy nagy egyetemista populációval készített vizsgálat (Choma, Busseri és Sadava, 2009) részben megerősítette Tomkins elméletét: a politikai elköteleződés mértéke bejósolta a szubjektív jóllétet, a választott oldaltól függetlenül, tehát míg a szélsőségesen liberálisok és konzervatívok profitáltak a jóllét terén, a mérsékelt boldogságára se pozitív, se negatív hatással nem bírt politikai meggyőződésük.

Hipotézisek A jóllét terén (1) Pozitív összefüggést várok a szabadság, egyenlőség, modernség, tolerancia, demokrácia értékekkel. (2) Negatív összefüggést várok a hagyomány, rend, tekintély értékekkel. (3) A választott politikai oldalhoz ill. párthoz való elköteleződés mértéke pozitív összefüggést mutat a politikai konstelláció jellegétől függetlenül. (4) Pozitív összefüggést várok a vallás, mint érték tekintetében (Myers, 2008). (5) Eltérő csoportban eltérő értékhatás várható.

b., Módszer: Résztvevők és eljárás Egy nagyobb mintából összesen 286 főt ($M=35,86$; $SD=16,46$; 53,6% nő) vettem vizsgálat alá. A kitöltők közül 16,3% pszichológushallgató (internetes kitöltés), 9,7% internetes kitöltő, 1,4% meleg közösség tagja (internetes kitöltő), 71,3% a fővárosban vagy egyéb vidéki nagyvárosokban megnyert utcai kitöltő volt (utóbbiaknak a kitöltésért cserébe egy szelet csokoládét kínáltunk).

Használt mérőeszközök A Schwartz-féle értékmérő eljárás Magyarországon tapasztalt megbízhatatlansága miatt (Kóbor és Szabolcs, 2009) a Hunyady-féle Fordított Értékek Skála használata mellett döntöttem, ami mellett annak Magyarországon széles körben való használata (pl.: Hunyady, 2006) és megbízhatósága jelent meg érvként. A FÉS itemjeinek kiegészítésére bevontam a külső kontroll (Kay és mtsai., 2006) motívumát (élet feletti kontroll, önirányítottság, állami felelősségvállalás és jóindulat, nemzeti büszkeség), melyek lehetőséget adhatnak az értékek személyes vonatkozásainak kitágítására. Az ideo-affektív polarizáció mérésére az USA-ban használt bal-jobb és konzervatív-liberális skálákon túl a párthoz való közelséget is bevontam a vizsgálatba magyar politikai elköteleződés vizsgálatához (lásd pl. Hunyady, 2006). A jóllét mérésére egyetlen itemet, a személyes boldogság érzetét alkalmaztam, mely széles körben alkalmazott (pl. Choma, Busseri és Sadava, 2009) hatékony mérőeszköz és elsősorban a jóllét hedonikus aspektusait képes megragadni.

c.,Eredmények: *Az értékek és boldogság kapcsolatának vizsgálata*

Az első, második és negyedik hipotézis vizsgálatához korrelációs elemzést végeztem az értékek és boldogság között (lásd: 1.táblázat). Szignifikáns pozitív korreláció mutatható ki az önirányítottság ($r=0.554$, $p=0.000$), a nemzeti büszkeség ($r=0.204$, $p=0.002$), a tolerancia ($r=0.186$, $p=0.005$), a versenyképesség ($r=0.180$, $p=0.006$), tendenciaszintű pozitív az állami jóindulat ($r=0.143$, $p=0.031$) és tendenciaszintű negatív a tekintély ($r=-0.151$, $p=0.023$) és boldogság között. Az értékek közül csupán egyetlen változó fejtett ki hatást a hipotézis ellenében, ami a vallásosság volt.

A politikai elköteleződés, a kongruencia és boldogság kapcsolatának vizsgálata A politikai elköteleződés és kongruencia felderítésére varianciaanalízist végeztem a párthoz való elköteleződés, a jobb-bal skála, a liberális konzervatív skála, a pártpreferencia, a felekezeti hovatartozás, a kitöltői csoportok és demográfiai változók (nem, életkor, iskolai végzettség) vizsgálatával. Egyedül a kitöltői csoportok között lépett fel különbség: a pszichológushallgatók tendenciaszinten boldogabbnak mutatkoztak az utcai kitöltőknél ($F=3.488$, $p=0.023$).

A politikai elköteleződés és boldogság kapcsolatának vizsgálatára azon pártok híveinek körében, amelyek a mintában meghaladták a 20 főt, korrelációs elemzést végeztem. Ezek

1.táblázat: A boldogság és értékek kapcsolatának korrelációs elemzése		
Értékek	r	Hip.
Önirányítottság	,554**	+
Nemzeti büszkeség	,204**	+
Tolerancia	,186**	+
Pártközelség	,092	+
Egyenlőség	,065	+
Szabadság	,042	+
Demokratikusság	,028	+
Modernség	,010	+
Vallásosság	-,053	+
Tekintély	-,151*	-
Hagyomány	-,045	-
Rend	-,009	-
Versenyképesség	,180**	?
Állami jóindulat	,143*	?
Környezetbarátság	,032	?
Állami felelősségvállalás	-,011	?
Szociális biztonság	-,098	?
**0,01-es szignifikáns korreláció		
*0,05-ös tendenciaszintű korreláció		
Hip értékkel hipotézisben megfogalmazott irány		

eredményeként a pártok híveinek boldogságát legjobban bejósoló tényezők: Jobbik (N=30): tendenciaszinten a párthoz való közelség ($r=0.446$, $p=0.022$); Fidesz/KDNP (N=78): szignifikáns mértékben az önirányítottság ($r=0.638$, $p=0.000$), tendenciaszinten pedig az állami felelősségvállalás ($r=0.288$, $p=0.018$) és a nemzeti büszkeség ($r=0.27$, $p=0.025$); LMP: szignifikáns mértékben az önirányítottság ($r=0.474$, $p=0.000$); nem szavaz: szignifikánsan az önirányítottság ($r=0.613$, $p=0.001$) és tendenciaszinten a versenyképesség ($r=0.493$, $p=0.01$).

e.,Összefoglalás: A vizsgálat (1), (2) és (4) hipotézise (a vallásosság kivételével, mely további vizsgálódást igényel) igazolást nyert, így újabb bizonyíték áll rendelkezésre az univerzális érték-jóllét hipotézishez. Megbizonyosodott, hogy olyan kvázi-értékek, mint az önirányítottság erősebb összefüggést mutat a jólléttel, mint a gyenge korrelációt produkáló értékek, ezzel ismét az utóbbiak mediátor szerepe felé terelve a gyanút (pl. Joshanloo és Ghaedi, 2010). Sem az (5), sem a (3) hipotézis nem nyert bizonyítást. Az előbbinél erre magyarázat lehet a minta relatív homogenitása (falusi minta hiánya) az utóbbi esetben viszont valószínűbb, hogy ez az ideo-affektív hatás USA-beli kultúrspecifikumát támasztja alá. A pártokon belül végzett elemzések nyomán felsejlik a támogatóik eltérő motivációs bázisa (pl. a Jobbiknál a kötődés, a többi pártnál az egyéniség, mint a boldogság forrása), mely téma további mélyebb vizsgálódásokat igényel.

e.,Szakirodalom:

- Choma, B.L., Busseri, M.A., Sadava, S.W. (2009) Liberal and conservative political ideologies: Different routes to happiness?. *Journal of Research in Personality*, 43, 502-505.
- Hunyady Gy. (2006) Pártsztereotípiák változásai. In: Hunyady Gy. (ed) *A szociálpszichológia történeti olvasatai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 365-381.
- Kay, A.C., Gaucher, D., Naoier, J. L., Callan, M. J., Laurin, K. (2008) God and the Government: Testing a Compensatory Control Mechanism for the Support of External Systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(1), 18-35.
- Kóbor, A., Szabolcs Zs. (2009) A választói magatartás háttérében álló pszichológiai és szociodemográfiai tényezők. OTDK dolgozat.
- Joshanloo, M. Ghaedi, G. (2009) Value priorities as predictors of hedonic and eudaimonic aspects of well-being. *Personality and Individual Differences*, 47, 294-298.
- Myers, D. G. (2008) Religion and Human Flourishing. In M. Eid, & R. Larsen (eds.), *The science of subjective well-being*. 323–343. Guilford, New York.
- Sagiv, L., Schwartz, S.H. (2000) Value Priorities and Subjective Well-being: direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, 30, 177-198.
- Tomkins, S.S. (1965) Affect and psychology of knowledge. In: Tomkins, S.S. és Izard, E. (eds.) *Affect, cognition, and personality: Empirical studies*. New York, Springer, 72-92.